

Til

Nærings- og fiskeridepartementet og
Kommunal- og moderniseringsdepartementet

Sendt inn via digital løsning for hørings svar

Høringsinnspill - Næringslivets betydning for levende og bærekraftige lokalsamfunn (NOU 2020:12)

Nærings- og fiskeridepartementet og Kommunal- og moderniseringsdepartementet har sendt utredningen på høring og ønsker at berørte og interesserte aktører vurderer utvalgets anbefalinger. Frist for innspill og hørings svar er satt til utgangen av 28. januar 2021.

Dette innspillet er utarbeidet i et samarbeid mellom Nord-Troms Regionråd og Arena Nord-Troms (næringspolitisk forening).

Vi vil berømme utvalgets arbeid, det er godt dokumentert gjennom grafer og tabeller, og vi kjenner oss igjen i beskrivelsene i utredningen.

Hovedspørsmål i høringen: **Hvilke grep bør gjøres for å legge til rette for lønnsom næringsutvikling i distriktene?**

Vi har valgt å gi innspill med referanse til kapittel 9 i utredningen – spørsmål og anbefalinger fra utvalget:

SPØRSMÅL – UTREDNINGENS KAP 9	INNSPILL FRA NORD-TROMS:
1. Bidrar næringslivet til sentralisering?	Til en viss grad. En del av næringslivet konsolideres og man får i større grad nasjonale og regionale bedrifter. Dette medfører at man samler en del fellesfunksjoner og kompetansearbeidsplasser i mer sentrale områder av landet og regionene. Langtidsvirkningene er at arbeidsmarkedet i distriktene blir mer ensidig operasjonelle, og at man kanskje opplever at en del av bredden i arbeidslivet forsvinner. Dette kan over tid være med på å gjøre det vanskelig for langsiktig etablering. I de fleste husholdninger er det to lønnsinntakere i forskjellige yrker, og det er derfor viktig å ha et bredest mulig arbeidsmarked.
2. Har næringslivet i distriktene noen særskilte utfordringer?	Det er en stor utfordring å rekruttere arbeidskraft. Vårt næringsliv er veldig avhengig av å importere arbeidskraft. Det har også vist seg vanskelig å rekruttere arbeidskraft med høyere utdanning. Man ser at jo lenger ut i distriktene man kommer, jo større blir kompetansegapet. Dette kan også være et resultat av at miljøene blir mindre, ettersom en del av arbeidslivet er blitt sentralisert ref. forrige spørsmål.

	<p>Næringslivet i distriktet har mange små bedrifter, disse har en særlig utfordring med å sette seg inn i alle pålegg og nye krav fra myndighetene.</p> <p>Distriktpolitikk har kanskje vært for tiltaksorientert rundt symptomer og i mindre grad fokusert på diagnoser. Hadde man i større grad fokusert på hvilke realpolitiske tiltak som skulle til for å stabilisere arbeidskraft og legge til rette for å ta ut utviklingspotensialene, hadde det sett annerledes ut. Det er ikke tvil om at ved å gjennomføre konkrete tiltak på infrastruktur og utdanning, ville ha styrket distriktsnæringslivet betydelig. I dag klarer ikke folketall og fakturaadresser på bedriftene alene å legitimere investeringer. Hadde man i større grad målt reell vareproduksjon geografisk, hadde man også sett en annen fordeling av investeringer.</p> <p>Tilgang på nok kraft/strøm kan være utfordrende og de lokale netteierne kan kreve mage millioner i bidra ved utbygginger.</p>
<p>3. Hvordan sikre næringslivet i distriktene tilgang til kompetent arbeidskraft?</p>	<p>Et viktig verktøy for å sikre spredning av viktig kompetanse er å ha et desentralisert utdanningstilbud med læresteder tilpasset lokal næringsprofil og samfunnsmessige behov, hvor folk i distriktene kan ta høyere utdanning nærmere der de bor. Dette begrunnes med studier som viser at 70-80 % av studentene blir værende i regionen de har studert.</p> <p>Man må sikre god kommunikasjon mellom distriktsnæringslivet og de regionale utdanningsinstitusjonene. Man må ha programmer for hospitering og internship underveis i utdanningsløp for å skape en bredest mulig kontaktflate, og man må legge til rette for ordninger som f.eks. master i bedrift. Man må også legge til rette for at personell som av ulike grunner har stoppet opp i utdanningsløp og tatt fast ansettelse, gis muligheten over et lengre tidsperspektiv å kunne gjennomføre utdanning.</p> <p>Flercampusmodeller er veldig viktige. Både for å betjene studenter i arbeid som i avsnittet over, men også for å gi bedre lokal forankring i deler av studiene og sikre tilbakevendelse av studenter som har tatt utdanning sentralt. Flercampusmodeller er også viktige for at man skal få gode etterutdanningsløp. De sentrale utdanningsinstitusjonene må i enda større grad forplikte seg inn imot distriktsnæringslivet for å sikre slik utvikling.</p> <p>Forslag til tiltak: Utvikle pilotmodellen Campus Nord-Troms, med utgangspunkt i Nord-Troms Studiesenter. Dette er viktig for regional utvikling og styrking av et kompetent og konkurransedyktig næringsliv. Campus Nord-Troms skal være en modell for høyere utdanning, forskningsbasert næringsutvikling og innovasjon, som ivaretar rollene som Motor, Megler og Møteplass for kompetanseutvikling. Sentralt i campus-modellen er motorrollen for samfunnsutvikling og koordinering av felles utviklingstiltak i regionen.</p>

	<p>For å tiltrekke etablerere og rekruttere til kompetansestillinger bør det etableres kompetanse-/næringsklynger. Innovasjon Norge bør ha midler til finansiering av slike klynger.</p> <p>Skatteintensive virkemidler er også viktig. Virkemiddelssonen for Nord-Troms og Finnmark kan bli et forsøksområde hvor staten prøver ut nye og andre virkemidler, for eksempel: 0 sone for statlig formueskatt, høyere barnetrygd, nedskrivning av studiegjeld. En ordning med en forpliktelse om å bo i området i tre år, for å få best virkning av dette.</p> <p>Lettere tilgang på midler fra Innovasjon Norge, og andre løsninger for finansiering av bolig. Kompetansearbeidsplasser i distriktet er også viktig, både offentlige og private.</p> <p>Universitetene må pålegges et større ansvar for desentraliserte høyrere utdanning.</p>
<p>4. Bidrar differensiert arbeidsgiveravgift til å fremme næringsutvikling i distriktene?</p>	<p>Ja, men vi gjøre dette mere kjent. Markedsføre/informere om ordningen med eksempler på hva dette betyr økonomisk.</p>
<p>5. Hvilke utfordringer og muligheter møter næringslivet i distriktene som følge av grønn omstilling?</p>	<p>Distriktsnæringslivet er minst like godt i stand til grønn omstilling som øvrig næringsliv. Både innenfor fiskeri- og havbruk er det tatt betydelige investeringer i grønn omstilling allerede, og i de fleste tilfeller gir dette også driftsstabilitet.</p> <p>På grunn av lange avstander og stort produksjonsvolum innenfor mange distriktsnæringer, vil infrastruktur som jernbane være vesentlig for å realisere det grønne skiftet. Det er ikke tvil om at en av de store bærekrafts-utfordringene er transport.</p> <p>Foredlingsgrad og effekt på volum og ledetid. F.eks. vil en del filetproduksjon både kunne ta ned volumet, samt at bearbejdede frosne produkter vil i større grad kunne gå med båt ut til markedene. Har man riktig fokus og riktige incentivordninger her? Har man riktig markedstilgang?</p> <p>Vogntog vil være en viktig del av logistikk for både dagligvarer ut i distriktene og for skipning av produkter fra industrien og ut i markedet. Bedre veier med fokus på både avstand og kvalitet, vil gi hurtigere og mer effektiv transport. Enda mer effektive korridorer fra kysten til f.eks. Narvik og satsing på dobbeltspor på Ofotbanen.</p> <p>Det er flere muligheter for kraftutbygging i distriktene, med tilgang til store naturressurser. Havvind, vindmøller, vannkraftutbygging, og muligheter for produksjon av for eksempel hydrogen. Storstilt elektrifisering vil være en liten utfordring med etablering av ladepunkter i og med store avstander, stengte veger mm.</p>

<p>6. Hva betyr infrastruktur og markedsavstand for næringslivet i distriktene?</p>	<p>Infrastruktur er viktig for distriktene både med hensyn til sysselsetting, bo- og arbeidsmarkedsregioner, verdiskaping og produksjon. Godt utbygde kommunikasjonstilbud er avgjørende for nærings- og befolkningsutviklingen i nord, og transportkorridorene gjennom Nord-Troms er sentrale for å binde de ulike regionene i fylket, Nord-Norge og grenseovergangen til Finland/Sverige tettere sammen. God kommunikasjon også sjøveien, med hurtigbåt og ferger, rassikring, lufthavn og godt utbygd telekommunikasjon, er også viktig for å kunne møte behovet til næringslivet og befolkningen.</p> <p>Avgjørende betydning. Produksjonen må mange ganger skje i distriktene. Det er likevel sånn at man kunne ha lagt betydelig bedre til rette for å effektivisere infrastruktur og på den måten å kunne korte ned avstanden.</p> <p>Gode kollektivtilbud i distriktene, herunder FOT-ruter, hurtigbåter og god korrespondanse mellom ulike tilbud vil redusere avstanden sentrum-periferi.</p> <p>Covid 19 har økt bruken av digitale plattformer for møter og konferanser. Dette er et viktig distriktpolitisk virkemiddel og må videreføres i en normalsituasjon. Mange ganger er veien til flyplassen lengre enn flyreisen i seg selv.</p> <p>Gode og sikre veier er også viktige for innbyggerne i distriktene. Foreslåtte målsetninger for skredsikring må følges opp. Sikring av gode pendlerveier, der man også har stor næringstrafikk er også utfordrende. Nasjonal fergestandard, der man i større grad får likebehandling mellom fylker, og mellom fylkene og riksvegsambandene.</p> <p>Strukturen i kraftmarkedene virker kanskje noen ganger i mot nødvendige investeringer i små kraftselskaper, med tanke på graden av nettkostnader med videre som lastes over på kundene.</p> <p>En del bærekraftsmomenter er nevnt over i pkt.5.</p>
<p>7. I hvilken grad benytter næringslivet i distriktene virkemiddelapparatet?</p>	<p>Det er ingen grunn til at næringslivet i distriktene ikke skal kunne benytte seg av virkemiddelapparatet. Dersom man lykkes med en kompetansestrategi, der man også knytter nasjonale og regionale FoU-institusjoner til det lokale næringslivet, vil også terskelen for FoU bli lavere. I den grad distriktnæringslivet sitter på færre ressurser til å drive slike prosesser in-house, er det viktig at næringshagene er vitale og gis handlingsrom og finansiering.</p> <p>Kommunene har en jobb å gjøre med å informere om de ulike ordningene.</p>
<p>8. Hvilken betydning har lokalt eierskap for næringslivet i distriktene?</p>	<p>Lokalt eide selskaper av en viss størrelse vil bringe bredde inn i det lokale arbeidsmarkedet. En del nasjonale selskap organiserer også</p>

	<p>regionale selskap i autonome enheter, noe som bidrar positivt til det lokale arbeidsmarkedet på samme måte.</p> <p>Man har sett en viss konsolidering i deler av industrien, der man i større grad har fått nasjonale eiere. En for stor grad av filialisering i store selskap gjør at tilbudet svekkes for det øvrige næringslivet.</p>
9. Hvilken betydning har fylkeskommunen for næringsutviklingen?	<p>Vil kunne ha stor betydning. Små kommuner har liten administrasjon og det er ikke alltid like lett å følge med eller følge opp alt som kommer fra fylket. Kanskje lettere dersom noe av dette hadde vært mer desentralisert, lettere å få kontakt mm.</p> <p>Fylkeskommunen er svært viktig for å kunne bistå kommunene i å legge til rette for næringsutvikling, spesielt på plansiden og i realisering av industriareal. (Fylket bør ha flere virkemiddel tilgjengelig).</p>
10. Næringspolitikk i første linje: Hvilken betydning har kommunen for næringsutviklingen?	<p>Kommunene i distriktene har en viktig samfunnsutviklerrolle sett i forhold til større bykommuner. Dette gjelder både områder som tilrettelegging for næringsutvikling og bo- og blilyst-attraktivitet.</p> <p>Det viktigste er å ha næringsutviklere i kommunene som kjenner til alle de virkemiddelordningene. Det være seg etablering, omstilling, utvikling mm. Kommunene burde kanskje samarbeidet litt mer når det gjelder næringsutvikling i dag tenker de aller fleste av oss kun på etablering i egen kommune. En etablering i nabo kommunen vil ha også ha stor betydning.</p> <p>Næringsfond er også et viktig virkemiddel.</p>
11. Virker plansystemet hemmende for lokal næringsutvikling?	<p>Statsforvalteren har i dag alt for stor makt over den enkelte kommune når det gjelder planarbeid. Dette gjør at planer o.l. må en sette ut til konsulenter i og med at det er kun et fåtall som har nødvendig kompetanse i egen kommune. Dette blir meget kostbart. Kommunene må få lov til å bestemme mye mer over egen kommune og ikke la seg styre av statsforvalter og noen få saksbehandlere. Denne kampen må vi snart ta, ellers kan de bare overta planleggingen selv, i realiteten bestemmer de det det meste allerede.</p>
12. Bidrar finansieringen av kommunesektoren i tilstrekkelig grad til næringsutvikling?	<p>Naturressursinntekter, her bør den største delen komme den enkelte kommune til gode. For eksempel har Storfjord stilt store deler av sin natur til disposisjon for kraftutbygging mm. Alt for lite skattinntekt for dette havner i kommunen. Ny skatteordning for verker og bruk, tilgodeser kraftverk eierne i alt for stor grad. Dette vil igjen bety at vi som kommuner vil være mer negativ til ytterligere utbygging.</p>
Innspill med ståsted Nord-Troms -	<p>Knapphet på arbeidskraft gjør at man rekrutterer i stor utstrekning utenlandsk arbeidskraft. Kulturelle ulikheter blir større jo lenger</p>

grenseoverskridende samarbeid?	<p>bort man rekrutterer. Skal man bosette mer permanent, er det viktig at vi ser mulighetene for rekruttering av arbeidskraft fra våre nærmeste naboer i Sverige og Finland. Vi kan med fordel utvide dette samarbeidet med større funksjonalitet.</p> <p>Vi tror det ligger et uforløst potensial i mer grenseoverskridende samarbeid i vår region, særlig innen reiseliv.</p>
--------------------------------	---

Nord-Troms Regionråd slutter seg til deler av uttalelsen fra «Nettverk for fjord- og kystkommuner»;

«Vi henstiller regjeringen om å legge frem tiltakene fra distriktsnæringsutvalget i en stortingsmelding. Det må en helhetlig tilnærming til for å løfte distriktene, i oppfølgingen nytter det ikke å plukke enkelte forslag fra utvalget, men tilnærmet samtlige bør iverksettes for å legge til rette for attraktive bo- og arbeidssteder rundt i hele landet.

Utvalgets forslag må for øvrig suppleres med de mange gode forslagene som er fremmet av demografiutvalget gjennom NOU 2020:15 «Det handler om Norge».

Utvalgets forslag fremstår som «utopi» sammenlignet med dagens praksis. Konsekvensene hvis vi ikke fører en mer aktiv distriktspolitikk er at bygdene fraflyttes, det gjør det vanskelig å høste fra sjø og natur.

Nord-Troms Regionråd mener at det må tas hensyn til det totale samfunnsregnskapet, spredt bosetning har en kulturell og sosial egenverdi for landet og er også viktig for å utnytte den næringsmessige kompetansen.»

Nord-Troms 26.01.21

(sign.)
 Ørjan Albrigtsen
 Rådsordfører (leder)
 Ordfører i Skjervøy mobil:47013662

(sign.)
 Håvard Høgstad
 styreleder Arena Nord-Troms